

Sivistysvaliokunta

Asia: Valtioneuvoston selonteko teollisuuspolitiikasta**Viite:** VNS 1/2025

Sivistysala ry:n tavoitteena on, että Suomi on parhaiten koulutettujen ihmisten hyvinvoiva, avoin ja vetovoimainen maa, jossa osaamisella ja luovuudella tehdään parempaa maailmaa.

Sivista pitää selonteon ehdotuksia uusiksi politiikkatoimiksi pääosin hyvinä.

Osaavan ja korkeakoulutetun työvoiman saanti on keskeinen edellytys

Sivista on selonteon kanssa samaa mieltä siitä, että osaavan työvoiman saaminen on aivan keskeinen edellytys teollisuuspolitiikalle yleensäkin sekä Suomen ja Euroopan kilpailukyvyille. On selvää, että tulevaisuudessa korkeakoulutettuja tarvitaan merkittävästi enemmän kuin heidän nykyinen osuutensa työvoimasta on. Siksi tulisi panostaa toimenpiteisiin, joilla koulutuksen ja korkeakoulutuksen resurssit saadaan kohdentumaan mahdollisimman tehokkaasti nuorille ja korkeakoulutettujen määrä nousemaan 50%:iin nuorista ikäluokista. On myös kannatettavaa kehittää jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia työelämässä kehittämällä tutkintoja pienempiä osaamiskokonaisuuksia ja joustavoittamalla opintopolkuja kaikilla koulutusasteilla.

Sivista kannattaa toimenpidettä, että eurooppalaista korkeakouluyhteistyötä syvennetään ja että jäsenmaat sitoutuvat Bolognan prosessissa sovittuun toimeenpanoon rajat ylittävän korkeakouluyhteistyön hallinnollisten ja lainsäädännöllisten esteiden vähentämiseksi. Koulutusrakenteiden tulee olla verrattavissa, jotta ihmiset ja työvoima voivat liikkua Euroopassa joustavasti.

TKI-politiikka ja teollisuuspolitiikka tukemaan toisiaan, korkeakoulut tarvitsevat rahoitusta perustutkimukseen mutta myös innovaatioiden kaupallistamisen rajapintaan

Sivista kannattaa erityisesti sitä, että kasvua pyritään luomaan tutkimuksesta, innovaatioista ja kansainvälisistä verkostoista. Kuten selonteossa sanotaan, teollisuus- ja TKI-politiikka ovat monin tavoin lomittuneet keskenään ja tavoitteena on saada nämä politiikkalohkot toimimaan paremmin toisiaan tukevalla tavalla. On erinomaista, että Suomessa allokoidaan parhaillaan julkista T&K-rahoitusta yksityisen rahoituksen vivuttamiseksi. Sivista kuitenkin huomauttaa, että julkista rahoitusta tulisi allokoida tasapainoisesti innovaatiopolun eri vaiheisiin - fundamentaalista ja perustutkimuksesta innovaatioihin ja niiden kaupallistamiseen. On tärkeää, että korkeakouluilla on rahoitusta myös ketterään yhteistyöhön yritysten kanssa ilman raskaita hakuprosesseja. Sivista pitää keskeisenä sitä, että korkeakoulujen omaan perustutkimukseen sekä sitä tukevaan kehittämistoimintaan tulisi olla saatavilla uutta T&K-rahoitusta, jotta teollisuuspoliittinen strategia toteutuisi.

Euroopan mittakaavassa Sivista kannatta sitä, että hankkeiden laatuun perustuva kilpailu säilyy Euroopan Unionin TKI-puiteohjelman (FP10) kantavana periaatteena. Teollisuuspolitiikan lähtökohtana ei kuitenkaan voi olla se, että TKI-puiteohjelma palvelisi vain yritysten tarpeita laajasti ja vaikuttavasti. TKI-puiteohjelman tulee palvella sekä korkeakouluja että yrityksiä tasapainoisesti, jotta myös pitkäjänteiset kasvun edellytykset turvataan.

Uusia toimialoja on tuettava ja aineettomia investointeja on tehtävä

Selonteossa tuodaan esille, että Suomen elinkeinorakenne on perinteisesti nojannut valmistavaan teollisuuteen ja että se on muiden länsimaiden tavoin muuttunut merkittävästi kohti palvelu- ja digitaloutta. Sivista kannattaaakin sitä, että julkista rahoitusta käytettäisiin tehokkaammin uusien toimialojen kasvattamiseen ja elinkeinorakenteen monipuolistamiseen. Sivista pitää myös erittäin tärkeänä linjausta panostaa aineettomaan pääomaan. Aineettoman arvonaluonnon kasvattaminen kuitenkin edellyttää todellisia toimia, jotta kotimaisen yrityssektorin aineettomaan arvoon liittyvää suorituskykyä voitaisiin parantaa. Suomessa tulee siksi investoida aineettoman arvonaluontiin.

Sivista kannattaa sitä, että EU:n teollisuuspolitiikka pyrkii lähtökohtaisesti kaikkien sektorien yleistä toimintaympäristöä vahvistaviin horisontaalisiin toimiin ja etenkin, että yhteiseurooppalaisten projektien rahoituksessa säilyy vaatimus teollisuuden uudistumiseen tähtäävistä toimista niin, että tukea ei voisi käyttää taantuvan teollisuuden säilyttämiseen.

Kulttuuri- ja luovat alat tulee huomioida teollisuudenalana

Selonteossa mainitaan, että muualla ”englanninkielinen käsite industrial policy ymmärretään yleisesti valmistavaa teollisuutta laivemminkin, vastaten pikemminkin elinkeinopolitiikan käsitettä”. Suomenkielinen ”teollisuuspolitiikka” -käsite ja sen tulkinta on johtanut siihen, että kokonainen merkittävä, aineeton arvoa tuottava toimiala on jäänyt näkymättömäksi: kulttuuri- ja luova teollisuus (cultural and creative industries). Esimerkiksi tilastokeskuksen toimialaluokituksista puuttuu kulttuuri- ja luova teollisuus (Selonteon kuva 2: Yleiskuva keskeisimmistä toimialoista).

Suomessa on luovien alojen yrityksiä noin 130 000 (VTV 2023). Kulttuuri- ja luovat alat ovat yhteiskunnan kestävästi kasvun ja uudistumisen harmillisen vähän käytetty voimavara. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan vuonna 2023 päätyössään pelkästään kulttuuriammateissa toimivia oli noin 130 600. On selvää, että kulttuuri- ja luovilla aloilla olisi parempia työllistämisen- ja vientimahdollisuuksia, jos ala tunnistettaisiin paremmin ja siihen investoitaisiin.

Suomi tavoittelee kasvua puhtaasta taloudesta ja sillä on tahtotila luoda tälle suotuisa toimintaympäristö. Tästäkin näkökulmasta kulttuuri- ja luoviin aloihin tulisi panostaa, sillä ne ovat vihreämpiä kuin muut alat. Esimerkiksi European Monitor of Industrial Ecosystems (EMI) tuotti ensimmäisen kulttuuri- ja luovien alojen raportin ko. ekosysteemin nykytilasta ja vaikutuksista ympäristölle. Raportin mukaan kulttuuri- ja luovien alojen ympäristövaikutus on vain 1–3 % kaikista teollisuuden aloista.

Uudistumista tulee tukea pitkäjänteisesti ja liiallista siiloutumista ehkäistä

Teollisuuspoliittisen strategian tavoitteena on kasvuhakuisten, työllistävien ja vientiin tähtäävien yritysten kasvu sekä työpaikkojen säilyminen Suomessa. Sivista tuo esille, että esimerkiksi aineettomien palveluiden vientimahdollisuudet eivät kasva yhtäkkiä. Kasvu edellyttää kymmenien vuosien sisällöllistä kehittämistyötä, joten ensin tulisi panostaa sellaisiin rakenteisiin ja pitkäjänteisiin TKI-instrumentteihin, jotta kotimarkkina toimii, jolloin on myös samalla mahdollista kehittää vientiä kansainvälisten kumppaneiden kanssa.

Uudistumista tukevat toimenpiteet ovat tärkeitä. Julkinen valta voi mm. kehittää mahdollistavaa säädösympäristöä. Esimerkiksi olisi tärkeää madaltaa TKI-käsitteiden liian siilomaista jakoa, jotta tuki-instrumentit eivät esimerkiksi estäisi hyvien ideoiden toteuttamista vaan pikemminkin joustaisivat ja - OECD teollisuuspolitiikan määritelmän mukaisesti - rakenteellisesti parantaisivat kotimaisen yrityssektorin suorituskykyä.

Helsingissä [Julkaisupäivämäärä]

Sivistysala ry

Heikki Kuutti Uusitalo, johtaja, politiikka ja vaikuttaminen

Paula Tuovinen, asiantuntija, politiikka ja vaikuttaminen
paula.tuovinen@sivista.fi, puh. +358503034873

Sivistysala tekee sinnikästä työtä koulutuksen, osaamisen ja luovuuden puolesta. Sivista edustaa yli 430:a yksityistä sivistysalan työnantajaa. Jäsenemme palveluksessa on noin 70 000 alan ammattilaista. Olemme Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n jäsen.